

పుట్ట

మా వెంకట్రావుగారు గొప్ప సాహిత్య ప్రియుడు.

ఎక్కయిజు డిపార్టుమెంటులోనో మరెందులోనో కల్పవృక్షం లాంటి ఉద్యోగం చేస్తున్నాడు ఎప్పుడూ తెల్లని మడత నలగని దుస్తులో మల్లె పువ్వులా శుభ్రంగా వుంటాడు. ఆతనికి జీవితం ఎంతో సంతృప్తి కరంగా ఉంది. ఆ మాట దాచుకోడు నిర్మోహమాటంగా పైకి చెప్పేస్తాడు.

“హాయిగా తిన్నాను. ఇంట్లో ఏదీలేదని అనుకునే పని లేదు. అన్నీ వున్నాయి. ఉప్పు దగ్గర్నుంచి రోజూ యాపిల్ పళ్ళ దాకా దేనికి లోటు లేదు. ఖరీదైన చీపురుకట్ట దగ్గర్నుంచి ఫ్రీజ్ దాకా అన్నీ వున్నాయి. మొన్న మొన్ననే రేడియోగ్రాం కావాలని మా ఆవిడ పోరు పెడితే పడలేక వెంటనే కొనేశాను. గ్రామఫోనూ దానితో పాటు వందల కొద్దీ కొత్తా పాతా రికార్డులూ, పెద్దనెజు రేడియో ఇంకా రెండు ట్రాన్సిస్టర్లూ ఉండగా ఇంకా రేడియోగ్రాం ఎందుకు? అంటే మా ఆవిడా పిల్లలూ కూడా వినకుండా ఒక చిన్న నెజు విప్లవం లేవదీశారు. ఆ పోరు పడలేక కొనేశాను. అయినా మీరు మాటిమాటికీ దేశంలో పేదరికం, ఆకలి అంటారు. ఎక్కడున్నాయవి? అందరూ తింటూనే వున్నారు. ఉన్నంతలో నీనిమాలు చూస్తున్నారు. ఆఖరుకు చెట్టుకింద వండుకు తినేవాళ్ళు కూడా సంతృప్తిగానే బతుకుతున్నారు. చూడబోతే మీ దృష్టి లోనే ఏదో లోపం ఉన్నట్టుంది. ఎప్పుడూ ఆకలితో చచ్చిపోయే వాళ్ళూ రోగిష్టివాళ్ళూ, అడుక్కు తినేవాళ్ళూ మాత్రమే కనబడతారెందుకు మీకు? అంటూ వుంటాడు.

ఆయనకు సాహిత్యమంటే యిష్టమని చెప్పాను. కదా? సాయం కాలం ఆఫీసునుంచి వచ్చిరాగానే అందమైన అట్టలున్న పుస్తకాలు

ముందు వేసుకుని కూర్చుంటాడు. వాళ్ళ గ్రంథాలయంలోకి అప్పుడప్పుడు తానే పుస్తకాలు 'నెలక్టు' చేస్తూవుంటాడు. ఇంట్లో అందరూ చదువుతూ కూర్చుంటారు. పిల్లలు పిల్లల బొమ్మల ప్రతికలు పుచ్చుకుని కూర్చుంటారు. ఆయన భార్య త్రివర్ణ ముఖచిత్రమున్న 'బెస్ట్ నెల్లర్' నవల పేజీలు తిప్పతూ కూర్చుంటుంది. వెంకట్రావుగారు కూడా అటు వంటిదే మరో పుస్తకంలో లీనమైపోతాడు. ఇది నాకు వెంకట్రావుగారి కుటుంబం గురించి గొప్పగా నచ్చిన విషయం.

ఆయనకు నేనంటే అభిమానం. మా ఆవిడకూ వాళ్ళ ఆవిడకూ మధ్య కూడా మంచి దోస్తీ వుంది. కాకపోతే మా ఆవిడ అప్పుడప్పుడు వొంటరిగా ఉన్న సమయాల్లో "ఏమండీ! ఆ ప్రభుమరాంబగారు ఇవ్వాల బజారుకుపోయి నెకెస్ కొనుక్కుని వచ్చిందండీ. ఎంత బాగుందను కున్నారు. కళ్ళు జిగేల్మన్నాయి" అని మాత్రం అంటుంది. మరొకప్పుడు మరో రెండువందల రూపాయల ఖరీదుగల చీరగురించో, లేకపోతే వాళ్ళ ప్రెషర్ కుక్కర్లూ గ్యాస్ స్టవ్ గురించో, దేన్నిగురించో ఒకదాన్ని గురించి ఊరికే చెబుతూవుంటుంది. అవి తనకు కూడా కావాలని అనదు కాని ఆ కళ్ళలో మెరుపు, ఉత్సాహం ఇవి మాత్రం స్పష్టంగా ఆ విషయం నాకు అర్థమయ్యేట్టు చేశాయి. నేను విని ఊరుకుంటాను నాకు తెలుసు. ఒకనాడు వాళ్ళయింటికి గ్యాస్ స్టవ్ కు పయోగించే సిలిండర్ వచ్చింది. మా యిద్దరి పేరూ ఒకటే కావడంతో వాడు మాయింటిముందు ఆగాడు. 'వెంకట్రావు గారు మీరేగా?' అంటూ లోపలికి వచ్చాడు. మా ఆవిడ కూడా ముందు గదిలోకి వచ్చింది. నేను కిటికీలోనుంచి ఆ నైకిలూ, దాని వెనక ఉన్న సిలిండరూ చూసి 'పక్కయిల్లు' అని చెప్పాను. వాడు వెళ్ళిపోయాడు. మా ఆవిడ నావంక చూసింది. లోపల పొయ్యి సరిగ్గా మండటంలేదు కాబోలు కళ్ళు రెండూ ఎర్రగా జ్యోతుల్లాగున్నాయి. ఆ చూపులో నా ఒక గొప్ప డైలాగే వినిపించింది. "పొయ్యిమండక చస్తున్నాను. పదేళ్ళ నుంచి ఇలా చస్తున్నాను. ఈకళ్ళెప్పుడో ఇలాగే పోతాయి. గుడ్డిదాన్నయి పోతాను. ఈ వంటపని నన్ను శివేస్తున్నది. ఇలాగే వంటయింటిని అంటి పెట్టుకుని ఇరవైనాలుగంటలూ బాధపడమని దేవుడు నా నుదుట ఘట్టిగా రాసి పెట్టాడు. అయినా ఎవర్నో అని ఏం లాభం? పెట్టిపుట్టివుండాలి

దేనికైనా 'పుణ్యంకొది పురుషుడూ దానంకొద్దీ బిడ్డలూ' అన్నారు" ఇన్ని మాటలు నాకా చూపుతో వినిపించాయి. తర్వాత అనవసరంగా కాళ్ళకడం వస్తున్నారనే మిషతో పసివాళ్ళిద్దర్నీ నాలుగుబాది లోపలకు వెళ్ళి పోయింది. నేను నిట్టూర్చి వూరుకున్నాను.

వెంకట్రావుగారు ఒకనాడు హఠాతుగా మాయింటికి వచ్చాడు. చేతిలో ఒక పుస్తకంతో వచ్చాడు. చెప్పానుగా నామీద ఆయనకు అభిమానమని? ఆ అభిమానం నేను కూడా చిన్నదే అయినా గౌరవనీయమైన ఉద్యోగంలో ఉన్నానని కావచ్చు. ఉప్పుకూ పప్పుకూ లేకపోతే నెలాఖరులో 'పాతిక రూపాయల అప్పుకూ' ఆయన దగ్గరికి వెళ్ళడం లేదని కావచ్చు. లేకపోతే చచ్చోపుచ్చో ఒక రచయితనని అయినా కావచ్చు.

వచ్చీరావడమే సుడిగాలిలాగా సంరంభంగా వచ్చాడు. చేతిలో పున్న పుస్తకం నాముఖం ముందు ఆడినూ "ఇదండీ నవల అంటే ఇప్పుడే చదవడం పూర్తిచేశాను. ఏమికథ, ఏమి పాత్రలు అద్భుతం" అంటూ పొగిడాడు. ఆయనకు తెలుసు నా ముందు మరొక రచయితను ఎంత పొగిడినా నేనేమీ ఇరిటేట్ కానని. నేను నవ్వి "అంత బాగుందా?" అని అడిగాను.

"బాగుందా ఏమిటి? మీరూ చదివితీరాలి. నేను చదివాను, మా ఆవిడ చదివింది. మా పెద్దమ్మాయి కూడా చదివింది. అందరిదీ ఒకటే మాట... 'అద్భుతం' అంటే... మరోమాట లేదు."

"సరే... నేనూ చదువుతానెండి." అన్నాను.

ఆయన "చదవగానే సరికాదు; మీకు బాధ కలిగినా సరే ఆపులనుకుని ఒక్కమాట చెబుతాను. ఏమీ అనుకోవద్దు. ఇది చదవడమే కాదు చదివి నేర్చుకోవలసింది కూడా వుంది." అన్నాడు.

ఏమీ అనుకోవద్దనీ, బాధపడవద్దనీ ముందే చెప్పాడు కాబట్టి నేనేమీ అనుకోలేదు. నవ్వి ఊరుకున్నాను.

ఆ పుస్తకం నా ముందుంచి వెళ్ళిపోతూ, 'మీరూ అలా రాయండి.

అది నా కోరిక. ఎప్పుడూ ఆకలి చావులూ, డబ్బు బాధలూ, రోగాలూ, వాటిని గురించి రాయకండి. అవి అస్సలు లేవనుకోండి. ఈ గుడివాళ్ళను గురించి, కుంటివాళ్ళను గురించి డబ్బు లేనివాళ్ళను గురించి, పేదల గురించి రాస్తే వాళ్ళు చదువుతున్నారా? అందువల్ల మీరు ఏం సాధిస్తున్నట్టు? పుణ్యమా పురుషార్థమా? మీరెవరిని గురించి రాస్తున్నారో వాళ్ళు చదవరు. చదివే వాళ్ళకా ఈ ఆకలి, వగైరా నాన్వెన్స్ నచ్చదు. అందువల్ల నా మాట విని ఒక మంచి కథ రాయండి. నవల సంగతి తర్వాత చూసుకోవచ్చు. ఇదొక చాలెంజీగా తీసుకోండి. మళ్ళీ సాయం కాలం వస్తాను ఇవాళా రేపూ నెలవుకదా! గట్టిగా కూర్చోండి" అంటూ వెళ్ళిపోయాడు.

నాకు మతి చెడినంత పని అయింది. పెదమనిషి, చాలెంజీ పారేసి వెళ్ళిపోయాడు. ముందున్న కాయితాలు గాలికి రెపరెపలాడు తున్నాయి. లోపలి నుంచి పిల్లల ఏడువూ మా ఆవిడ గదమాయింపులూ వినబడుతున్నాయి ఆ పుస్తకం చేతిలోకి తీసుకున్నాను చదవడం పూర్తయే వరకూ లేవలేదు. ఈలోపల మా ఆవిడ రెండు మూడు సార్లు పిలిచినట్లున్నది 'పిల్లలు కూడా అన్నాలు తిన్నారు లేవండి బాబూ పన్నెండు గంటలయింది...' అన్న మాటలు కూడా వినిపించినట్లే ఉన్నాయి కాని చివరి పేజీ కూడా పూర్తిచేసి కాని నేను లేవలేదు.

"అయిందా? ఇప్పుడన్నా లేవండి. నాలుగు మెతుకులు తిని కాస్త నడుం వాల్చాలి. మళ్ళీ చాకిరీ ఉందిగా." అన్నది మా ఆవిడ. వెళ్ళి భోజనం ముందు కూర్చున్నాను. నిజమే ఆయన చెప్పిన మాట. పుస్తకం చదువుతూ వుంటే మరో అద్భుత ప్రపంచంలో విహారించినట్టుంది. ఆ ప్రపంచం ఎంతో అందంగా వుంది. అక్కడ ఆర్థిక అసమానతలూ, ఆకలి, పేదరికమూ, వీటి లేవు. ఒక మంచి బ్రహ్మాండమైన ఎ. సి. హోటల్లో షడ్రసో పేతమైన భోజనం చేసినట్టున్నది. ఆ హోటల్ ముందు దీనులూ నిర్భాగ్యులూ అడుక్కుంటూ ఉంటారు. నిజమే కాని మనం వాళ్ళనెందుకు చూడాలి? వీలయితే ఆ హోటల్ వారితో చెప్పి వాళ్ళందరినీ బెల్తాలతో కొట్టించి దూరంగా తరిమివేయాలి. మళ్ళీ వాళ్ళందరూ అక్కడే

ఘోగవచ్చు. కాని మనం ఈ లోపల వెళ్ళి మిలమిల మెరిసే కారులో కూర్చుంటాం కదా! ఆ కారు నున్నటి రోడ్డు మీద జరజర జారిపోతుంది.

లోపలికి వచ్చి అంతకుముందు వ్రాయడం మొదలు పెట్టిన కథ మళ్ళీ చదివాను. తర్వాత వ్రాయడం కొనసాగించాను.

* * *

ఈ రైలు కోసం ఎదురుచూస్తూ ప్లాట్ ఫారం మీద గంటకు పైగా గడిపాడు రవీంద్ర. మాటిమాటికీ కర్ణపటాలను బదలుచేస్తూ ఆవిరి విడుస్తూ నడుస్తున్న ఇంజనూ, వుండి వుండి వస్తూ పోతున్న రైళ్ళు వాటి నిండా క్రిక్కిరిసి వున్న జనమూ, వారి సందడి .. ప్లాట్ ఫారం మీద కంగారుగా పరుగులు పెట్టే జనమూ, వారి కేకలూ మధ్య మధ్య బరువులు మోసుకుపోతున్న ట్రాలీలు, అవితోనే వారి హెచ్చరికలూ, ఇవన్నీ సహిస్తూ అతి కష్టంమీద గంటసేపు గడిపాడు.

ఎట్టకేలకు ఆ రైలు వస్తున్నది దూరంగా దయ్యం కన్నులాంటి లైటు ముందు కనిపించింది. జనం అప్పటికే ఆదుర్గా లేచి తమతమ సామాన్లుపట్టుకుని నిలబడ్డారు. కొందరి ముఖాలలో 'ఆ రైల్లో కూర్చునేందుకు కాకపోయినా కనీసం నిలబడేందుకయినా చోటుంటుందా అనే ఆత్రుత కనిపిస్తుంటే, మరి కొందరు రిజర్వేషన్లున్నవారు, పై తరగతి వారూ నిశ్చింతగా ఉన్నారు. మొత్తంమీద జనం ఆడవాళ్ళూ మగవాళ్ళూ, పిల్లలూ, పాపలూ.... అంతా గొప్ప హడావిడిగా ఉంది. కోలాహలం గానూ ఉంది.

రైలు వచ్చి ఆగింది. జనంలో ఆదుర్గా కూడా ఎక్కువయింది. మూడవ తరగతి రైలు పెట్టెల ముందు తొక్కిసలాటలు, కుమ్ములాటలు మొదలయ్యాయి. ప్రతి పెట్టె దగ్గర ఆగి చూస్తూ నడుస్తున్నాడు రవీంద్ర. అంతలో "బావా! ఇదుగో ఇటు..." అని వినిపించింది. పసుకాసు కంపార్టుమెంట్ గుమ్మంలో నిలబడి వుంది వాణి. లేత ఆకు పచ్చని చీర కట్టుకుని వుంది. నలని జాకెట్ వేసుకుని వుంది. చెవులకు రింగులు పెట్టుకుని వుంది. ఎడమ చేతికి ఖరీదైన బుల్లి వాచీ, కుడి చేతికి

అవేవో తమాషా అయిన గాజులూ, ధరించి వుంది. మొత్తంమీద
అద్భుతంగా అందంగా పట్టుకొనుగా వుంది. పైగా చిరునవ్వులు
చిలికిస్తున్నది.

ఆమె రవీంద్రను చూసి నవ్వుతూ “బావా! వొచ్చేశావే? నువ్వు
సేషనుకు రావనుకున్నాను” అన్నది.

అతడు నుదుటిమీద పడుతున్న జుట్టు పైకి తోసుకుంటూ
“రాకుండా ఎలా వుంటాను? ఇంత మహా ఘనత వహించిన మరదలు
కున్నాళ్ళకుగానూ వొస్తూవుంటే ఆప్టరాల్ సేషనుకు రాకుండా వుండ
వలనా?” అన్నాడు.

ఆమె మళ్ళీ నవ్వింది. “ఏమో నా వైరు చేరిందో లేదో, చేరినా
పూజావో లేదో, చూసినా గుర్తు పెట్టుకున్నావో లేదో, గుర్తు పెట్టుకుండా
కున్నానుకున్నా గుర్తున్నదో లేదో,” అంటూ ప్రారంభించింది.

అతడుకూడా నవ్వి “మొదలు పెట్టావూ.” అని వూరుకున్నాడు.

“అవును మరి. మతి మరుపులో, పరధ్యానంలో తమరితో పోల్చ
లిగిన వారెవరూ లేరు కదా?”

“సరే .... అంతా తర్వాత .... ఇంజీకి వెళ్ళి తీరిగ్గా ఆటలు
బిచ్చిదుపుగాని.... ముందు దిగిరా....”

“కూలీ రావొద్దూ?”

“కూలీ దేనికి? అంత బరువు లేమున్నాయి?”

“సూట్ కేసు ఉందిగా మరి ...”

“అది అంత బరువుగా వుందా? నువ్వుగాని అందులో కూర్చోడం
లేదుకదా? నువ్వు కూర్చోని పక్షంలో నేను పట్టుకు రాగలను దాన్ని....”

“అబ్బో! బావగారికి మాటలు జోరుగానే వొస్తున్నాయే.... కొంచెం
గిగిగింది మరి.... తమరు అవలీలగా దాన్ని నెత్తిన పెట్టుకుని నడవగలరు.
నీకు తెలుసు. అయినా ఎవరయినా చూస్తే ఎంత అసహ్యంగా
చూపుతుంది?”

రవీంద్ర మరి మాట్లాడలేదు. అంతలో ఒక కూలీవాడు వచ్చాడు. సూట్ కేసు తీసుకుని నె తిన పెట్టుకుని నడవడం ప్రారంభించాడు. వాడు జనంలో కలిసిపోతుంటే ఎక్కడ తప్పిపోతాడో అని వేగంగా అడుగులు వేశాడు రవీంద్ర, వాణి నవ్వి "నెమ్మదిగా పదండి బావగారూ! వాడెక్కడికీ పారిపోదు..." అన్నది.

ఇద్దరూ బయటికి వచ్చారు. టిక్కెట్లు ఇచ్చి మెట్లు దిగుతూ వుండగానే రిజాల వాళ్ళు గుమిగూడి గొడవచేయడం ప్రారంభించారు. వాళ్ళిద్దరూ ఆ గుంపును తప్పించుకుని ఇవతలికి వచ్చి 'అమ్మయ్య' అనుకున్నారు.

రవీంద్ర 'రిజా మాట్లాడటమా లేకపోతే జట్కా బండి బేరం చేయడమా' అని మీమాంసలో పడితే వాణి చొరవ తీసుకుని 'ఇలారండి బావగారూ!' అంటూ ఒక ఆటోరిజా ఎక్కి కూర్చుంది. కూలీవాడు సూట్ కేసు అందులో ఉంచి ఆమె యిచ్చిన రూపాయో అర్ధరూపాయో మారు మాట్లాడకుండా పట్టుకుపోయాడు.

రవీంద్ర కూడా ఆటోలో ఎక్కి యింటి అడ్రసు చెప్పాడు. ఆటో మరు క్షణంలో రివ్యూన దూసుకుని ముందుకు పోయింది. రోడ్డు ప్రక్క నుంచి భయంకర మైన దుర్గంధం.... వాణి ముక్కు మూసుకుని 'ఘోరం' అన్నది. 'అవును ఘోరంగానే వుంది. మునిసిపాలిటీ నీబ్బంది నెల రోజులనుంచీ సమ్మె చేస్తున్నది. వారికి ఆరు నెలలుగా జీతాలు లేవట' అన్నాడు రవీంద్ర.

* * *

ఇంతవరకూ వ్రాసి వ్రేళ్ళు విరుచుకున్నాను. మా ఆవిడ ఎందుకో రుసరుస లాడుతూ కాఫీ తెచ్చి అందించింది. 'ఎందుకలా రుసరుసలాడు తున్నావని నేను అడగనూలేదు ఆమె చెప్పనూలేదు. కాఫీ చేదుగా వుంది. పాలు సరిపోలేదో, లేకపోతే పంచదార తక్కువయిందో అర్థం కాలేదు. గాను తీసుకు పోయేందుకు వచ్చిన మా ఆవిడను పొరపాటున అడిగేశాను. 'కాఫీ చేదుగా వుందేమని.'

“ఆఁ! ఉండదూమరి? వంచదార అయిపోవచ్చిందని మీకు చెప్పి రెండు రోజులయింది. అక్కడికి ఎంతో పొదుపుగా వాడాను, ఇక్కడిలో డబ్బా ఖాళీ అయింది. మీ యిష్టం. రేపటికి ఈ మాత్రంగా కూడా కాఫీ ఉండవని గురుంచుకోండి ... అయినా, మీకు ఇవన్నీ పట్టాయా? ఆఫీసు ఫైళ్ళూ.... కాస్త తీరిక దొరికితే ఆ రాతలూ .... ఆ వెంకట్రావుగారు చెప్పినట్లు ఆకలీ, బీదతనమూ, ముష్టివాళ్ళూ.... వీటిని గురించి రాస్తే ఏం వారుగుతుంది? కాయితాల కట్టలు పెరిగి పోతున్నాయి. పైసా ఆదాయం లేదు. క్షణం తీరికా లేదు. ఎందుకొచ్చిన ఆచూసం.” అంటూ కలగా పులగంగా ఏదో మాటాడేసి గాను అందుకుని లోపలికి వెళ్ళిపోయింది. వెళ్ళికూడా లోపలినుంచీ యింకా ఏమిటో ననుగుతూనే వుంది.

నేను నిట్టూర్చాను కొత్తరకం కథ. వెంకట్రావుగారిని, మా ఆవిడనూ ఇంకా వేలాది పాఠకులనూ అలరించే కథ రాస్తున్నాను. ఎటు వంటి కథలు వేలాది, లక్షలాది పాఠకులను అలరిస్తాయో ప్రతికల వారికి బాగా తెలుసు. అందువల్లనే నా కథలేవీ అచ్చు కాలేదు. ఈ కథ మాత్రం ఆలా కాదు. తప్పనిసరిగా అచ్చయి తీరుతుంది. వెంకట్రావుగారి వంటి పాఠకులు ఎంతరో ఉతరాలు రాసారు. అందువల్ల నిశ్చయంగా వెంకట్రావుగారినే కొలతబద్ధగా తీసుకోవాలి. ఆయన ఇంతవరకూ విని ఏమంటాడో కనుక్కోవాలి ఆయన అభిరుచి ప్రకారం దీన్ని ‘డెవలప్’ చెయ్యాలి.

నేను పెన్ను మూసి లేచాను. ముందు ఇంట్లో వంచదార గురించి ఆలోచించాలి. ఇంకా నయం ... బియ్యం, ప్రధాన ద్రవ్యం, నిండుకో లేదు. నెలాఖరు రోజులు... మూడు రూపాయలు పుట్టించాలి .... ఈ డబ్బునేది ఇంత అరుదయి, బ్రహ్మపదార్థం లాగా కంటికి కనిపించ కుండా పోయిందెందుచేత?

ఇంతలో ఎవరో వాకిట్లో నుంచి పిలిచారు. ‘వచ్చే వచ్చే’ అంటూ వరండాలోకి వచ్చాను. మా యింటి కూడివైపు పెంకుటింట్లో వుండే గుమాసా. ఏదో డిపార్టుమెంటులో యల్లీసీ. తల్లి తండ్రి ముదివగులై ఇంకా బతికేవున్నారు. ఆ తండ్రి మాటిమాటికి “ఎప్పటికి భగవంతుడి

పిలుపొస్తుందా అని ఎదురుచూస్తున్నాను. అయినా ఇంతకాలం బ్రతక కూడదండీ... ఇతరులకు బరువుగా..." అంటూ వుంటాడు. తల్లి ఏమీ అనదు.

అతన్ని నవ్వుతూ పలకరించాను. అతడు సిగ్గుపడుతూ "ఏమీ లేదు" అంటూనే ప్రారంభించాడు అతనికి రెండో మూడో రూపాయలు కావాలిట. మళ్ళీ, ఎలుండేకదా పన్ను తారీకు, ఆనాడిచ్చేస్తానట. నేను 'లే'దనే లోపుగానే నన్ను మాట్లాడనివ్వకుండా తన చెల్లెలు మొన్ననే వచ్చిందనీ, ఆ సాయంకాలమే వెళ్ళిపోతున్నదనీ, చీరే కాకపోయినా రవిక గుడ్డ అయినా పెట్టి పంపకపోతే చాలా అన్యాయంగా ఘోరంగా వుంటుందనీ ఆ మాటలు తన భార్య అన్నదనీ గబగబ చెప్పుకు పోయాడు.

నేను నోటమాట లేకుండా విన్నాను. తర్వాత ఆవులించి వ్రేళ్ళు విరుచుకుని "సరే కాస్తేపాగి, ఒక ఆరగంట ఆగిరండి. అలాగేయిస్తాను" అన్నాను. అతడు 'అలాగే' అని వెళ్ళిపోయాడు.

అయిందా? ఇప్పుడు వేటకు బయలుదేరాలి. నాకు మూడూ, ఆయనకు రెండూ అయిదు రూపాయలు కావాలి. నాకనిపించింది. ఒక వేళ రూపాయల చెట్టనేది ఒకటి వుండి దాన్ని పట్టుకొచ్చి మన పెరట్లో వేశామనుకోండి మన పెరట్లో అది ఎదగదు. అసలు బ్రతకమ. దాని వేరేనేల, వేరే శీతోష్ణసిక్తులూ కావాలి.

'సరే' అనుకుని పైన కండువా వేసుకుని 'రామనాథం యింటి దాకా వెళ్ళొస్తా' నని మా ఆవిడకు చెప్పి బయలేరాను. రామనాథం నాపుణ్యం కొద్దీ ఇంట్లోనే వున్నాడు. ఇంకా కట్ జోకర్ టైము అయినట్టు లేదు. అతడు అప్పుడప్పుడు అవసరమైతే అయిదూ పదీ యిస్తూ వుంటాడు నాకు. యిప్పుడూ అడగ్గానే యిచ్చాడు. అది తీసుకుని దోవలో కిలో పంచదార ఘోరమైన బ్లాక్ మార్కెట్ ధరకుకొని యింటికివచ్చాను. అంతలో అతడు మళ్ళీ వచ్చి పిలిస్తే వెళ్ళి రెండు రూపాయలూ ఇచ్చే శాను. అతడు వెంటనే వెళ్ళిపోయాడు. పంచదార మా ఆవిడకు అప్పు

గించి అలా ఒక్క క్షణం కూర్చున్నానో లేదో వెంకట్రావుగారు వచ్చే శాడు. వచ్చి రావడమే నా ఎదురుగా కూర్చుని "వదీ మొదలు పెట్టరూ కథ" అన్నాడు.

నేను ఆ కాస్తా చదివి వినిపించాను. చాలా ఏకాగ్ర చిత్తంతో విన్నాడు. విని అటూ యిటూ కాస్తేపూ పైకి కాస్తేపూ చూశాడు. తర్వాత "బాగుంది..." అన్నాడు మళ్ళీ ఎందుకో 'ఫరవాలేదు' అన్నాడు. నేను జాగ్రత్తగా వింటున్నాను. ఆయన చెప్పడం మొదలు పెట్టాడు. "బాగుంది... మొదలు పెట్టడం బాగానే మొదలు పెట్టారు. ఒక ఆబ్సెంట్ మెండెడ్ బావగారూ, చలాకీ అయిన మరదలూ, బాగుంది. బావగారు కూడా బాగా డబ్బున్నవాడూ, కారున్నవాడూ అయితే యింకా బాగుండేది. కాని ఫరవాలేదు. అతడు పేదవాడు కావడం కూడా మంచిదే... ప్రేమకూ, పెళ్ళికి ఈ అంతస్తులు అదురావని నిరూపించ వచ్చు. ఇకపోతే ఆ సేషనులో గందరగోళం, రిజావాళ్ళ గొడవ, ఆ మునిసిపాలిటీవాళ్ళ సమ్మె సంగతి తీసెయ్యండి. దోప కటూయిటూ అవేవో చెట్టున్నాయి? ఆ ఆశోక వృక్షాలు పెట్టండి. ఇక తర్వాత వీళ్ళిద్దర్నీ యింటికి తీసుకుపోండి అక్కడ మరో మగ పాత్రనో ఆడ పాత్రనో సృష్టించండి... ఒక డబ్బున్న అబ్బాయి లేకపోతే పేదయింటి అమ్మాయి... ఆ పైన మీయిష్టం... కావలసినంత సబ్బకు... ఆ అమ్మాయి యిద్దరు అబ్బాయిల్లో ఎవరిని పెళ్ళి చేసుకుంటుందో, లేకపోతే ఆ అబ్బాయి యిద్దరు అమ్మాయిల్లో ఎవర్ని పెళ్ళి చేసుకుంటాడో తేల్చు కుండా చివరకంటా కథను లాగించండి... అసలు నవలే వ్రాయవచ్చు నండిబాబూ!" అన్నాడు. తర్వాత మళ్ళీ 'గుడ్లక్' అంటూ వెళ్ళి పోయాడు.

మళ్ళీ కథ వ్రాద్దామని కూర్చున్నాను. యిప్పుడు కళ్ళముందు యిందాక రెండు రూపాయలు అప్పుగా పుచ్చుకువెళ్ళిన పౌరుగింటి ఆయనే కనిపిస్తున్నాడు. ఆ మాత్రం డబ్బులేక ఆయన పడిన ఆరాటమే గుర్తుకు వచ్చింది. 'ఆ రెండు రూపాయలూ దొరక్కపోతే, పుట్టింటికి వచ్చిన చెల్లెలికి చివరకు రవిక ముక్కయినా పెట్టకుండా పంపించవలసి

వస్తే అదెంత 'దారుణం' అని అతడూ అతని భార్య పడిన ఆవేదనా, ఆరాటం... ఇదంతా మనసులో మెదిలింది. మనసంతా ఏదోలా ఆయి పోయి బరువెక్కింది.

కలం చేతిలోకి తీసుకున్నాను. మళ్ళీ వ్రాయడం ప్రారంభించాను

*

*

*

ఇంటిముందు ఆటోరిజ్జాలో నుంచి దిగుతూవుండగానే వరండాలో నిలబడివున్న రవీంద్ర భార్య అరుంధతి సంరంభంగా ఎదురువచ్చింది, 'ఏదీ మావాణి వొచ్చేసిందా?' అంటూ.

"ఆఁ! వొచ్చేసింది... మీ బంగారు చెల్లెలు..." అన్నాడు రవీంద్ర. ఆటోవాడికి రెండు రూపాయలు ఇచ్చి వంపిస్తూ, నెలాఖరు రోజులు... రెండు కరకు రూపాయలు ఈ ఆటోరిజ్జాకు ఛారపోశాను. "మళ్ళీ ఈ నెల కూడా అప్పువేయక గడిచేట్టులేదురా దేవుడా" అనుకుంటూ రోపలికి వచ్చాడు.

అరుంధతి మొహం వెలిగిపోయింది. ఫస్టు శారీఖున రవీంద్ర జీతం అందుకుని కొంచెం బరువైన జేబుతో ఆఫీసు నుంచి ఇంటికి వచ్చి నప్పుడు అతన్ని చూసిన ఆమె మొహం ఎలావుంటుంది? అలాగే వెలిగి పోయింది ఆమె మొహం. అక్క చెల్లెళ్ళివరూ ఒనిరి నొకరు కౌగలించు కున్నంత వనిచేశారు. "రావే రోపలికి ... ఎన్నాళ్ళయిందో నిన్ను చూసి.. అయినా మరిదిగారు అంత చిత్రమైన మనిషేమిటే? ఏడాదికొక సారయినా ఇటువైపు రారేం మీరు? ఎంత డబ్బున్న వాళ్ళయినా మేమెంత మామూలు మనుషులమైనా ఇంతయిది పనికిరాదే మాతల్లి!" అన్నది అరుంధతి చెల్లెల్ని కళ్ళారా చూస్తూ.

వాణి "అదేమీ లేదక్కా... వారికి అస్సలు నెలవు దొరకదు... పాడు పుద్యోగం తీరికే వుండదు..." అంటూ మార్చింది.

"అవునే మరి... నెలకు పదిహేను వందల రూపాయలు ఊరికే వస్తాయా? మీ బావగారు చూడు ఆఫీసువేళ తప్పించితే ఊరికే గోళ్ళ గిలుకుంటూ కూర్చోడమే నాముందు. అన్నీ మరి దానికి తగ్గటేగా?"

“పాపం! బావనలా అనకే. మంచివాడు...” అని నవ్వింది చెల్లెలు.

రవీంద్ర ఉలిక్కివడ్డాడు. అనవసరంగా తన ప్రసక్తి యిప్పుడు తేవడం ఎందుకో అతనికి అర్థం కాలేదు. మతిపోయిన వాడిలా ఆ ఆక్కా చెల్లెళ్ళను చూస్తూ అలాగే కూర్చున్నాడు.

మళ్ళీ “ఎన్నాళ్ళయిందే నిన్ను చూసి” అన్నది అక్కగారు.

“అవునే... సుబ్బులు పెళ్ళిలో కలుసుకోవడమే...” అన్నది చెల్లెలు. మళ్ళీ ఒక్కక్షణం ఆగి “ఏం పెళ్ళిబాబూ! ఉక్కిరిబిక్కిరై చచ్చాం... మావారయితే విసుక్కున్నారు కూడా” అన్నది.

“సుబ్బులు కిప్పుడు అయిదోనెల... నీకు తెలుసుదే?” అని అడిగింది అక్కగారు.

చెల్లెలు బుగ్గన వ్రేలు వేసుకుని “అరె, నాకు తెలియదే.... అయినా అప్పుడే.... అదేమిటే.... ఇక వరసగా పిల్లల్ని కని .... బాధలతో ...” అన్నది చెల్లెలు.

“సరే నువ్వు లే ముందు అలిసిపోయి వుంటావు” అంటూ లోపలి గుమ్మం వంక చూసి “ఇదుగో వీడు విస్సిగాడు. ఒరేయ్ నువ్వెందుకురా తలుపు చాటున నక్కి చూస్తున్నావు? ఎవరనుకున్నావు. పిన్నిరా... రాయివతలికి ఇదుగో వీడు ప్రసాదు. అదేమో రూస్సి. రండ్రాయివతలికి. మళ్ళీ రేపు సాయంకాలం వెళ్ళిపోతుందిరా పిన్ని....” అంటూ చెల్లెలివంక తిరిగి “అయినా అదేం చోద్యమే అంత పెద వ్రేయిచ్చావు? ఇక్కడ తీరాచేసి ఒక్కరోజు కూడా ఉండవుటే. ఇది అన్యాయమే” అన్నది.

వాణి “ఆః ఎంత కాలం వుంటే నీకు తృప్తి... అదీగాక వెళ్ళిపోవాలి.... రేపు బండిలో రిజర్వేషను కూడా వుంది” అంటూ పిల్లల వంక చేతులు చాపి “రండిరా నా దగ్గరికి” అన్నది. వాళ్ళు రాలేదు. ముగ్గురూ కళ్ళు పెద్దవి చేసుకుని చూస్తూ నిలబడ్డారు.

“పోరేంరా పిన్ని దగ్గరికి” అని అరుంధతి “నువ్విక లేచిరావే. కాళ్ళు కడుక్కుంటావా స్నానం చేస్తావా?” అని చెల్లెలిని అడిగింది.

వాణి “స్నానమే చేస్తాను. వెధవ రైల్లో వొళ్ళంతా హూనమై పోయింది” అంటూ సూట్ కేసు తీసి రెండు చీరెలూ, జాకెట్లూ ఇవతల పెట్టుకుని వొళ్ళు విరుచుకుంది.

అరుంధతి ‘అయితే నీళ్ళతోడి పిలుస్తానుండు’ అంటూ లోపలికి వెళ్ళింది.

వాణి సూట్ కేసులో నుంచి మూడు పెద్ద బిస్కెట్ల ప్యాకెట్లు తీసింది. అంతవరకూ ఎవరో ఫారెనస్ ని చూసినట్టు దూరదూరంగా ఉన్న పిల్లలు బిస్కెట్ల ప్యాకెట్లు కంటబడేసరికి చింకి చేటలంత మొహాలు చేసుకుని ఆమె దగ్గరగా వెళ్ళారు. వెళ్ళడమే కాకుండా ఆమె మీదపడి వాటిని తలా ఒకటి లాక్కున్నారు.

అంతలో అరుంధతి లోపలి నుంచి “నీళ్ళు సిద్దం చేశాను రావే. పెందలాడే భోజనాలు ముగించేస్తే తర్వాత తీరుబడిగా మాటాడుకోవచ్చు” అన్నది. అంతలో పిల్లల చేతుల్లో ప్యాకెట్లు చూసి “ఎమిటో తెచ్చి నట్టున్నావ్. అయినా యివన్నీ ఎందుకే.... ఒరే వెధవల్లారా! అవి యిలా యివ్వండి. దాచిపెట్టి రేపు యిస్తాను. ఇప్పుడు అన్నాలు తినబోతున్నారుగా.... ఇలా.... ఇవ్వండి....” అంటూ వాళ్ళ దగ్గరికి వచ్చింది. వాళ్ళు వాటిని గట్టిగా గుండెలకు హతుకు నిలబడ్డారు. తల్లికిచ్చే అభిప్రాయం బొత్తిగా లేదని స్పష్టం చేశారు. “రేపు తినివచ్చురా. ఈ మాటకు దాచిపెడతాను. నా చేతికివ్వండి. మంచివాళ్ళుగా మీరు. ఒరే విస్సిగా, నువ్వు పెద్దవాడివి కదా, నా మాట విని అది యిలా యివ్వు చక్కగా అలమారులో దాచిపెడతాను” అన్నది.

వాణి నవ్వుతూ చూస్తున్నది. రవీంద్ర మౌనంగా చూస్తున్నాడు. అరుంధతి వాళ్ళ దగ్గర బలవంతంగా వాటిని లాక్కోబోయింది. వాళ్ళు అన్ని గదులోకి పరుగెత్తారు. ఆమె కూడా వాళ్ళ వెంట పరుగెత్తి ఎలాగయితే నేం వాళ్ళు పెద్దగా ఏడుస్తున్నా వినకుండా వాటిని లాక్కో

చ్చింది. ముందు గదిలోకి భర్త మొహంలోకి, చెల్లెలు మొహంలోకి చూస్తూ నవ్వుతూ “వడిస్తే వడిచారు వెధవలు. కాస్తేపు వడ్డి వాళ్ళ డిరుకుంటారు” అన్నది. తర్వాత మళ్ళీ చెల్లెలి వంక తిరిగి “నువ్వలే. నీళ్ళు చల్లారపోతాయి” అన్నది. ఆ బిస్కెట్ ప్యాకెట్టు అల్మారులో వుంచింది. పిల్లలు ముగురూ ఏదో నిధి పోగొట్టుకున్న వాళ్ళ లాగున నెమ్మదిగా యింకా ఏడుస్తూనే వున్నారు. రవీంద్ర వాళ్ళను దగ్గరికి తీసుకుని “తప్ప యాడవకూడదు. అమ్మ రేపు అన్నీ మీకే పెడుతుంది. ఇప్పుడు అన్నం తినొద్దూ మరీ” అని ఊరడించాడు.

వాణి చీరె, జాకెట్టు టవలూ తీసుకుని స్నానానికి లోపలికి వెళ్ళింది.

అరుంధతి భర్త దగ్గరికి వచ్చి నెమ్మదిగా “రేపు మళ్ళీ వెళ్ళి పోతుందది” అన్నది.

“అవును అలా అని వైరిచ్చిందిగా?” అన్నాడు రవీంద్ర.

“అది సరేకండి మీరర్థం చేసుకోరు. రేపొద్దున ఆఫీసుకు వెళ్ళే లోపల బజారుకు వెళ్ళి మంచి జాకెట్టు గుడ ఒకటి కొనుక్కురండి. అది అన్నప్పడల్లా రాదు. తెచ్చేదేదో కాస్త మంచిదే తీసుకురండి. పది, పది హేను రూపాయల్లో....”

“అంత ఖరీదులో ఎందుకు?” అంటూ నసిగాడు రవీంద్ర.

“మీకు తెలియదు. నేను చెప్పినట్టు చెయ్యండి. సరేనా? ఏం డబ్బు లేదా?”

“లేకేం. సరిగ్గా పది హేను రూపాయలే ఉంది”

“అది పెట్టి మంచి గుడ పట్టుకురండి. లేకపోతే నాకిస్తే నేనే బజారుకు వెళ్ళును గాని తీరిక ఏదీ? ఏమంటారు?”

“ఏమంటాను? పను తారీఖు ఇంకా నాలుగు రోజులుంది. ఈ లోపల రోజూ పాలసీసాలకూ, వాటికీ....”

“ఏమీ ఫరవాలేదు. ఇది మనకు కొత్తా ఏమిటి? రేపే ఎవరినన్నా అడిగి మరో పదో పది హేనో అరువు పుచ్చుకోండి.”

'సరే' అన్నాడు రవీంద్ర. ఆఫీసులో కలా వారికి, వీరికి డబ్బు చిన్న మొత్తాలు అప్పు పెట్టగలిగిన వాడు అచ్యుతం ఒక్కడే. అయితే అతని దగ్గిరికి వెళ్ళి అడగటం ... అతడేవో ప్రశ్నలు వేయడం ... ఇదంతా గొప్ప బోరు....

"సరే ఏం చేస్తాం.....ఇలాగే నడవనిదాం ... బండిని" అనుకుని అతడు సన్నగా ఈల వేస్తూ కుర్చీలో వెనక్కు వాలి కూర్చుండి పోయాడు.

* * *

వ్రాత ఆగిపోయింది. వాకిట్లో ఏదో గొడవ. చిరాగా కలం బల్లమీద పడేసి వెళ్ళి చూడనుకదా, మా ఆవిడి వరండాలో నిలబడి ఎవరితోనో పోట్లాడుతున్నది. వెళ్ళి కలుగ జేసుకోవడం నాకు యిష్టం లేదు. సంగతి అర్థం చేసుకుంటూ నిలబడ్డాను.

వాళ్ళు పాకీవాళ్ళు రోడ్డు శుభ్రంచేసే వాళ్ళును, ఆయిదారుగురు వచ్చారు. సమ్మె చేస్తున్నారుట. జీతాలు నెలల తరబడి లేవని సమ్మె చేస్తున్నారట. పైవాళ్ళవరూ లెక్కచేయడం లేవట. ఊరంతా కంపు కొడుతూ వుంటే ప్రజలు కూడా జీతాలివ్వని పరిపాలకులను కాక వీళ్ళనే తిట్టడం ప్రారంభించారు. సమ్మె చేసేకొద్దీ పొట్ట గడవడం కష్టంకదా అందుకని చందాలకు బయలుదేరారు.

మా ఆవిడ వాళ్ళని కసిరి కొట్టింది. "ఏం, వాళ్ళు పొగరెక్కి సమ్మె చేసినవాళ్ళు ఇలా ఇళ్ళ వెంట చందాలని ముప్పైతుతూ తిరగడం దేనికి? ఆ పట్టుకునే కాళ్ళేవో మునిసిపాలిటి వాళ్ళవే పట్టుకోరాదూ? అసలు దేశంలో అందరూ వాళ్ళు పొగరెక్కి కొట్టుకుంటున్నారే. ఇంతే కావాలి మీకు?" అలా ఏమిచేమిటో అడ్డదిడ్డంగా పెద్దగా అరిచింది.

వాళ్ళు మరుక్షణంలో నసుగుతూ బైటికి వెళ్ళిపోయారు. నేను కథ ముందు కూర్చున్నాను. ఇప్పుడేం రాయాలి? ఏం రాయాలి?

ఎందుకో నాకే తెలియదు. అప్రయత్నంగా 'రవీంద్ర కుర్చీలో వాలి కూర్చుండిపోయాడు.' అనే వాక్యం తర్వాత 'అంతలో సమ్మె చేస్తున్న మునిసిపాలిటి తోటి పనివాళ్ళు చందాకోసం ఇంటిముందుకు

వచ్చి నిలబడ్డారు; అని మరొక వాక్యం మాత్రం వ్రాసి తర్వాత విసుగుతో కాయితాలు లోపలికి తోసేసి వరండాలోకి వచ్చాను. మనసంతా అరణ్యం లాగున చీకాగా ఆసహ్యంగా బరువుగా వుండి, అరం లేని ఆలోచనలతో వేడెక్కిపోయింది. ఏదో చెయ్యాలనుకుని చెయ్యలేక పోయిన నిస్సహాయత .... అసమర్థత ....

మరునాడు సాయంకాలం వీధి గుమ్మంలో నుంచి వస్తున్న వెంకట్రావుగారిని చూసి గతుక్కుమన్నాను. లోపలినుంచి ఏదో వాణుకు లాటిది పుట్టుకొచ్చింది. మా ఆవిడతో 'ఇంట్లో లేనని చెప్పమని లోపల ఎక్కడైనా దాక్కుండిపోదామా' అనిపించింది.

కాని అంత వ్యవధి యివ్వకుండా ఆయన నేరుగా లోపలికి వచ్చేశాడు. నన్ను చూసి "నాకు తెలుసు. మీరాపనిమీదే వున్నారని. ఏసీ, తర్వాత ఏం రాశారో వినిపించండి." అన్నాడు.

నేను సిగ్గుపడిపోతూ "లేదండీ .... ఏమీ రాయలేదు. కథ చెడి పోయింది." అన్నాను.

"ఫరవాలేదు. వినిపించండి ఎందుకు చెడిపోయిందో ఎక్కడ చెడిపోయిందో చూద్దాం" అన్నాడు విడవకుండా.

నేను తెగించి మొండిగా కాయితాలు బైటికి తీసి మొత్తం చదివేశాను. ఆ అర్థం పర్థం లేని ఆఖరు వాక్యం కూడా చదివేశాను.

నేను మధ్యలో పొరపాటున కూడా ఆయన వంక చూడలేదు. మొత్తం చదివి కాయితాలను నిర్లక్ష్యంగా లోపలి సొరుగులోకి తోసేసి కూర్చున్నాను. అప్పుడాయన వంక చూశాను.

ఆయన ముందు మతిపోయిన వాడిలా నా వంక కళ్ళు పెద్దవి చేసుకుని చూశాడు. తర్వాత ఒక్క క్షణం మాత్రం కూర్చుని అంతలో ఏమనుకున్నాడో ఏమో చివాలున లేచి 'వెళ్ళొస్తానండీ' అని మాత్రం అనేసి గబగబ వెళ్ళిపోయాడు. నేను చేతి వ్రేళ్ళు విరుచుకుంటూ ఆవులింపాను.

మర్నాటి నుంచి నేననుకున్నంతా అయింది.

వెంకట్రావుగారు నాతో మాట్లాడటం బొత్తిగా తగ్గించేశాడు.